

ÖZGÜN ARAŞTIRMA MAKALESİ / ORIGINAL RESEARCH ARTICLE

Copyright@Author(s) - Available online at dergipark.org.tr/en/pub/igusbd.
Content of this journal is Licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 (CC BY-NC-ND) International License.

Refah Devletleri Bağlamında Çocuk Koruma Hizmetleri: Türkiye ve Almanya Örneklemi Üzerinden Bir Karşılaştırma

Child Protection Services in the Context of Welfare States: A Comparison of the Turkish and German Samples

¹Melike SEMERCİ

²Gülcan URHAN

Öz

Amaç: Çocuk koruma sisteminin müdahale hizmetlerinden biri olan “korunmaya ihtiyacı olan çocuklar” çocuk refahının önemli bir alanını oluşturmaktadır. Bu araştırmada refah rejimleri bağlamında korunmaya ihtiyacı olan çocuklara yönelik uygulanan kurum bakımı, evlat edinme/koruyucu ailelik ve aile yanında bakım hizmetlerinin Türkiye ve Almanya örneklemi üzerinden karşılaştırılması amaçlanmıştır.

Yöntem: Doküman incelemesi yöntemiyle elde edilen veriler 2010–2025 dönemini kapsayacak şekilde kurum bakımı hizmetleri, koruyucu aile hizmetleri, evlat edinme hizmetleri ve aile yanında bakım/ebeveyn destekleri olmak üzere 4 başlık altında ele alınmıştır.

Bulgular: Araştırma neticesinde; Türkiye ve Almanya’nın çocuk koruma politikalarının aileye yönelik hizmet yaklaşımına yakın olması yönüyle benzerlik gösterdiği görülmüştür. Bununla birlikte son yıllarda Türkiye’de devlet politikalarının etkisiyle kurum bakımındaki çocuk sayısında azalma yaşanırken, Almanya’da kurum bakımından yararlanan çocuk sayısında artış yaşandığı saptanmıştır.

Sonuç: Bu bağlamda çocuk koruma hizmetlerinin yönetsel ve normatif boyutları da dikkate alınarak kurumsal kapasitenin güçlendirilmesi hak temelli çocuk hizmetlerinin sunumunu destekleyecektir. Bu çalışma, çocuk koruma alanındaki refah rejimi tartışmalarına somut bir karşılaştırma zemini sağlayarak, gelecekte yapılacak saha araştırmaları için de kullanılabilir bir kurumsal çerçeve sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler

Korunmaya İhtiyacı Olan Çocuklar, Türkiye, Almanya, Refah Devleti, Sosyal Politika

¹Doktora öğrencisi, İstanbul Üniversitesi-
Cerrahpaşa, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü,
Sosyal Hizmet, İstanbul, Türkiye
✉ melikesemerci1997@gmail.com

²Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul Üniversitesi-
Cerrahpaşa, Sağlık Bilimleri Fakültesi,
Sosyal Hizmet, İstanbul, Türkiye
✉ gulcan.urhan@iuc.edu.tr

Geliş/Received: 14.11.2024
Kabul/Accepted: 08.06.2026

Abstract

Aim: Children in need of protection, as one of the intervention services within the child protection system, constitute a significant area of child welfare. This study aims to compare institutional care, adoption/foster care, and family-based care services provided for children in need of protection within the context of welfare regimes, using the cases of Türkiye and Germany.

Method: The data obtained through document analysis were examined under four categories covering the period between 2010 and 2025: institutional care services, foster care services, adoption services, and family-based care/parental support services.

Findings: The findings indicate that the child protection policies of Türkiye and Germany show similarities in terms of their orientation toward family-centered service approaches. However, in recent years, the number of children in institutional care has decreased in Türkiye due to state policies, whereas the number of children benefiting from institutional care has increased in Germany.

Conclusion: In this context, strengthening institutional capacity, while also considering the administrative and normative dimensions of child protection services, will support the provision of rights-based child welfare services. By providing a concrete basis for comparison within welfare regime discussions in the field of child protection, this study also offers an institutional framework that may be utilized in future field research.

Keywords

Children in Need of Protection, Türkiye, Germany, Welfare State, Social Policy

Giriş

Yoksulluğun ve gelir adaletsizliğinin azaltılması, toplumsal risklere karşı bireylerin korunması ve dezavantajlı grupların hizmetlere erişiminin güvence altına alınması, çağdaş refah devletlerinin temel hedefleri arasında yer almaktadır. Bu bağlamda refah devleti; bireyler için asgari gelir güvencesi sağlayan, toplumsal risklere karşı koruma sunan ve sosyal hizmetler aracılığıyla iyi bir yaşam standardını temin etmek üzere kamu müdahalelerini örgütleyen bir devlet modeline karşılık gelir (Briggs, 1961, s. 17). Devletin piyasayı düzenleyici bir işlev üstlenmesi, piyasanın yetersiz kaldığı durumlarda müdahale edici araçları devreye sokması ve fırsatlara erişimde dezavantajlı grupları desteklemesi de bu modelin ayırt edici yönlerindendir (Özsan, 2020, s. 114). Nitekim refah devleti literatürüne bakıldığında Esping-Andersen'in (1990) öncü çalışması refah rejimlerinin piyasa–devlet–aile ilişkisinin kuruluşu ile emeğin meta olmaktan çıkarılması (decommodification) ve tabakalaştırma etkileri üzerinden liberal, muhafazakâr/korporatist ve sosyal demokrat biçiminde sınıflandırılabilirliğini ortaya koymuştur. Bu çerçeveyi geliştiren çalışmalar özellikle Güney Avrupa ülkelerinde görülen aileye dayalı bakım, parçalı kurumsallaşma ve seçici evrenselcilik özellikleri nedeniyle ayrı bir “Güney Avrupa” refah rejimi kümesine işaret etmiştir (Ferrera, 1996; Arts ve Gelissen, 2002; Bonoli, 1997). Güney Avrupa refah rejimine ilişkin çalışmalar, ülkelerin çoğunlukla saf bir rejim tipine uymadığını; tersine, melez örüntülere yaklaştığını ortaya koymakta ve bu saptama kuramsal tartışmanın merkezinde yer almaktadır (Arts ve Gelissen, 2002).

Bu kuramsal çerçeve içinde Türkiye, literatürde çoğunlukla Akdeniz/Mediterranean refah rejimi grubuna yakın konumlanmakla birlikte tarihsel Bismarckçı/korporatist sigorta mirasının kurumsal izlerini taşıyan melez bir yapıyla tanımlanmaktadır. Söz konusu melezlik; (i) hak temelli sosyal sigorta ile gelir testine dayalı sosyal yardımların birlikte işlenmesi, (ii) aile-merkezli bakım normlarının çocuk, yaşlı ve engelli bakımında hizmet tasarımı yönlendirmesi ve (iii) geçmişten gelen parçalı kurumsallaşma kaynaklı eşgüdüm gereksiniminin dönemsel reformlarla giderilmeye çalışılması eksenlerinde belirginleşmektedir (Buğra ve Keyder, 2006; Arts ve Gelissen, 2002). 2000’ler sonrasında sosyal yardım programlarının kapsam ve bütçe olarak genişlemesi seçici evrenselcilik kalıplarını güçlendirirken, sağlık ve sosyal güvenlik alanındaki yeniden düzenlemeler korporatist iskeletin korunmasıyla birlikte erişim ve kapsama alanında genişleme yaratmıştır. Türkiye’de aile-merkezli bakım normlarının genel olarak sosyal yardım ve refah hizmetlerinin tasarımı yönlendirdiği, özelde çocuk koruma ve bakım hizmetlerinin bu kapsamda şekillendiği Güney Avrupa refah rejimi yazınında sıklıkla vurgulanmaktadır; aile yanında destek, hane temelli yardımlar ve aile temelli bakım tercihlerinin bu kültürel-normatif zeminde güçlendiği belirtilmelidir (Urhan, 2022). Öte yandan kurumsal işleyiş ve görev paylaşımı, çocuk koruma alanında merkezi idare–taşra teşkilatı düzeyinde örgütlenen bir hukuki çerçeveye dayanır; 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu koruyucu/destekleyici tedbirleri, ilgili kurumları ve usul güvencelerini açıkça düzenleyerek bu merkezi yapıyı tanımlamaktadır (Türkiye Cumhuriyeti (T.C.) 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu, 2005; Council of Europe, 2005/2014).

Almanya ise, literatürde muhafazakâr/korporatist refah rejiminin tipik örneği olarak nitelendirilmektedir. Bu rejim; kazanca bağlı sosyal sigorta kurumlarının tarihsel ağırlığı, korporatist öz-yönetim (sosyal tarafların ve yarı-kamusal kuruluşların karar ve uygulama süreçlerine kurumsal katılımı), subsidiarity/yerindenlik ilkesi (kamusal müdahalenin, kapasite elverdiği ölçüde bireye/ailenin en yakın düzeydeki birim tarafından gerçekleştirilmesi) ve federal-eyalet-yerel çok katmanlı yönetim ile karakterizedir (Esping-Andersen, 1990; Arts ve Gelissen, 2002; Reibling, 2023). Aile politikalarında nakdi transferler ve ebeveyn izni düzenlemeleri (ör. Kindergeld – çocuk yardımı; Elterngeld/ Elternteit – ebeveyn parası/izni) temel araçlar arasındadır. Çocuk ve gençlik refahı, Sosyal Kanunlar Kitabı VIII – SGB VIII (Kinder- und Jugendhilfe) kapsamında hizmetler ve yardımlar hak temelli bir çerçeveye bağlanmıştır; burada Jugendamt (yerel gençlik dairesi) çocukların korunması ve desteklenmesinde birincil sorumlu idari aktördür. Hizmet sunumu yalnızca kamusal kurumlarca değil, aynı zamanda bağımsız yüklenici (freie Träger) olarak anılan bağımsız sivil toplum kuruluşları, dernekler ve inanç/vakıf kökenli kuruluşlarca yürütülmektedir. Kamu ile bu kuruluşlar arasındaki sözleşmeli iş birliği Almanya’nın karma refah ekonomisinin ayırt edici unsurlarından biridir (BMFSFJ, 2023; IJAB, 2024). Almanya’da çocuk refahı alanında kurumsal yapı ve kapsayıcılığı üzerine yasal düzenlemelerden 2021 tarihli Çocuk ve Gençlik Güçlendirme Yasası-KJSG özellikle önemlidir. SGB VIII ile katılım, erişilebilirlik ve kalite güvencesi boyutlarını güçlendiren reformlar getirilmiştir. Kanun; özellikle engelli çocuklar için hizmetlerin tek çatı altında daha kapsayıcı sunumuna geçiş yönünde bir yol haritası çizmiştir. Kanun’da reformların nihai hedefinin -kamu hizmetlerine erişim ve kalite güvencesi vurgusuyla- 2028’den itibaren engelli olan/olmayan tüm çocuk ve ergenlere yönelik hizmetlerin tek çatı altında, çocuk ve gençlik hizmetleri (SGB VIII) sorumluluğunda bütünleşmesi olduğu belirtilmektedir (BMFSFJ, 2023; Youth Wiki, 2024). Dolayısıyla Almanya’da bu kurumsal yapı üzerinden koruyucu aile/evlat edinme, küçük ölçekli grup evleri ve uzmanlaşmış kurumlar standartlar ve denetim mekanizmalarıyla birlikte işleyen karma bir hizmet yapılanması içinde organize edilmekte; ulusal çerçeve korunurken yerel düzeyde esneklik ve çok aktörlü iş birlikleri sürdürülmektedir (BMFSFJ, 2023; Youth Wiki, 2024). Bununla birlikte, ortak ulusal hukuki çerçeveye rağmen Almanya’da çocuk bakım ve koruma hizmetlerinin Doğu ve Batı eyaletlerinde tarihsel kurumsallaşma mirası, sosyo-ekonomik yapı ve hizmet kapasitesi bakımından anlamlı farklılıklar gösterebildiği; özellikle Doğu Almanya’da sosyalist dönemden devralınan kurumsal bakım geleneğinin ve yeniden birleşme sürecinin çocuk bakım düzeneklerinin yapısına yansıdığı literatürde vurgulanmaktadır (Ahnert, ve Lamb, 2001). Bu farklılaşma, aynı ulusal mevzuat altında dahi yerel kurumsal kapasite ve tarihsel mirasın çocuk koruma çıktıları üzerinde etkileri olabileceğine işaret etmektedir. Dolayısıyla iki ülke bağlamı birlikte ele alındığında, çocuk refahı alanında kurumsallaşmanın belirleyici rolü daha görünür hale gelmektedir. Kurumsallaşma; açık hukuki dayanak, netleştirilmiş kurumsal sorumluluklar, sürdürülebilir finansman, mesleki kapasite (eğitim, süpervizyon), veri/paydaş yönetimi ve kalite güvencesi mekanizmalarının uyumlu ve kalıcı biçimde işlemesini gerektirir. Bu bileşenler yalnızca hizmetlerin mevcudiyetini ve erişilebilirliğini değil, aynı zamanda kalitesini ve sürekliliğini de doğrudan şekillendirir. Koruyucu aile, evlat edinme ve kurum bakımına ilişkin başvuru ve yerleştirme süreçlerinin usule uygun yönetimi, risk değerlendirmesi, vaka yönetimi ve çocuk katılımı gibi uygulama adımlarının güvenilirliği de bu kurumsal düzene bağlıdır. Bu çerçevede Almanya’da SGB VIII/KJSG yerel uygulamalara hak-temelli bir standart zemini sunarken; Türkiye’de 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu kapsamındaki düzenlemeler merkezi yönetim ve aile odaklı hizmet tasarımıyla kurumsallaşmanın eksenini belirlemektedir (BMFSFJ, 2023; T.C. 5395 Çocuk Koruma Kanunu, Council of Europe, 2005/2014). Çocuk koruma sistemlerine ilişkin yapılan karşılaştırmalı çalışmalar, farklı tarihsel ve kurumsal gelenekler içinde bu tür hukuki ve kurumsal düzeneklerin, çocukların aile yanında desteklenmesi ile aile dışı bakım yolları (koruyucu aile, evlat edinme, kurum bakımı) arasındaki dengeyi farklı biçimlerde yapılandırdığını göstermektedir (Gilbert, 2012).

Bu çalışma, farklı refah rejimi kümelerinde konumlanan Türkiye ve Almanya’da korunmaya ihtiyacı olan çocuklara yönelik hizmetlerin hukuki düzenlemeler ve kurumsal kapasite ekseninde nasıl yapılandığını karşılaştırmalı olarak açıklamayı amaçlamaktadır. Çalışmanın temel sorusu: Türkiye ve Almanya’da çocuk koruma alanındaki hukuki ve kurumsal düzenekler, kurum bakımı ile aile temelli bakım arasındaki ilişkiyi ve dengeyi nasıl kurmaktadır? Bu kapsamda şu alt sorulara yanıt aranmaktadır: (1) Her iki ülkede kurum bakımı, koruyucu aile, evlat edinme ve aile yanında bakım/ebeveyn destekleri hangi hukuki ve kurumsal çerçeveler içinde düzenlenmektedir? (2) Merkezi/federal-yerel düzeyler ile kamu, aile/sivil toplum aktörleri arasındaki iş bölümü, bu hizmetlerin hangi bakım biçimlerini öne çıkarmakta veya geride bırakmaktadır? Çalışma refah devleti bağlamında çocuk koruma düzeneklerinin hukuki tasarım ile kurumsal kapasite etkileşimi üzerinden nasıl şekillendiğini görünür kılarak, kurum bakımı-aile temelli bakım dengesine ilişkin karşılaştırmalı ve uygulanabilir çıkarımlar üretmeyi hedeflemektedir.

Bu çerçevede çalışma, doküman incelemesini yönlendiren bazı analitik varsayımlardan hareket etmektedir. İlk olarak, Türkiye’de aile-merkezli bakım normlarının ve seçici evrenselcilik eğilimlerinin, korunmaya ihtiyacı olan çocuklara yönelik hizmetlerde aile yanında bakım ve hane temelli desteklerin, kurum bakımı ve koruyucu aileye kıyasla daha

baskın bir politika yönelimi olarak şekillenmesine yol açtığı varsayılmaktadır. İkinci olarak, Almanya’da korporatist refah rejimi ve çok katmanlı yönetim yapısının, çocuk koruma alanında kurum bakımı ile koruyucu aileyi birlikte içeren, yerel düzeyde kurumsallaşmış ve çok aktörlü bir hizmet karmasını güçlendirdiği kabul edilmektedir.

Yöntem

Bu araştırma, iki farklı refah rejim kümesinde yer alan Türkiye ve Almanya’da korunmaya ihtiyacı olan çocuklara yönelik hizmetlerin karşılaştırmalı incelenmesine dayanan nitel bir doküman incelemesi olarak tasarlanmıştır. Çalışma, çocuk koruma alanındaki hukuki ve kurumsal düzenlemeleri kuramsal bir çerçeveye eşliğinde karşılaştıran nitel bir durum çalışması niteliği taşımakta; çocuk koruma sistemlerine ilişkin uluslararası karşılaştırmalı yazında izlenen yaklaşımla uyumludur (Gilbert, Parton ve Skivenes, 2011; Daly, 2013)

Araştırma için Almanya’nın seçilmesinin temel nedeni, çocuk koruma alanında kurumsallaşmış, hak temelli ve yerel yönetim merkezli bir modele sahip olmasıdır (Gilbert, Parton ve Skivenes, 2011; Daly, 2013). Türkiye ise bu alanda merkezîyetçi, hizmet temelli ve gelişmekte olan bir yapıya sahiptir (Akbaş, 2019; Yaman ve Tuncay, 2018). Bu iki ülkenin karşılaştırılması, çocuk koruma sistemlerinin farklı refah rejimi tipolojileri içinde nasıl konumlandığını analiz etmeye olanak tanımaktadır. Çalışmanın amacı, benzer sistemlerin küçük farklarını değil, farklı yapısal ve ideolojik temeller üzerinde yükselen çocuk koruma sistemlerinin karşılaştırmalı analizi yoluyla farklı politika mantıklarını açığa çıkarmaktır. Bu nedenle, benzer refah rejimlerinden iki ülke yerine, farklı tarihsel, hukuki ve idari geleneklere sahip iki ülkenin (Türkiye ve Almanya) seçilmesi, sistemlerin güçlü ve zayıf yönlerinin daha görünür biçimde karşılaştırılmasını sağlamaktadır (Vatandaş, 2014; Doğan ve Özkan, 2023). Dolayısıyla Almanya ve Türkiye’nin birlikte ele alınması, iki ülkenin mutlak olarak karşılaştırılması yerine, farklı refah rejimleri ve kurumsal yapılarda çocuk koruma sistemlerinin işleyişini analitik olarak görünür kılma amacına yöneliktir. Bu yönüyle karşılaştırma, çocuk koruma politikalarının evrensel ilkeleri ile yerel bağlam arasındaki etkileşimi çözümlemeye imkân tanımaktadır

Karşılaştırma, dört başlık etrafında yürütülmüştür: Kurum bakımı hizmetleri, koruyucu aile hizmetleri, evlat edinme hizmetleri ve aile yanında bakım/ebeveyn destekleri. Her başlıkta inceleme, hukuki dayanaklar (yetki, usul, tedbir türleri) ve yönetim/kurumsal yapı (merkezî–federal/yerel yapılanma; kamu–sivil iş birliği) eksenlerinde gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın kapsamı çocuk koruma sisteminin tamamını değil, korunmaya ihtiyacı olan çocuklara yönelik söz konusu hizmet bileşenlerini içermektedir. Çalışmada ortaya konan analitik varsayımlar, bu dört başlık altında hangi boyutların odak alınacağını ve belgelerin nasıl çözümleneceğini belirleyen kuramsal çerçeve olarak kullanılmıştır.

Araştırmada yöntem olarak doküman incelemesi benimsenmiştir; bu yaklaşım, olguyla ilgili yazılı materyallerin sistematik biçimde seçilmesi, doğrulanması ve içerik bakımından çözümlenmesini kapsar (Yıldırım ve Şimşek, 2021; Bowen, 2009). Veri seti, 2010–2025 dönemine ait birincil mevzuat ve mevzuata ilişkin resmî bilgi notları, resmî politika/bilgi kaynakları (bakanlık ve ulusal/AB platformları) ve hakemli akademik çalışmalardan oluşmaktadır. Belgeler, önceden belirlenen temalar doğrultusunda tematik çözümleme ile incelenmiş; hukuki yetki–usul, kurumsal sorumluluk–işleyiş ve hizmet tasarımı başlıklarında betimleyici karşılaştırma yapılmıştır. Terim ve kurum adları (örneğin *Jugendamt*-yerel gençlik dairesi; *freie Träger*-bağımsız yükleniciler) Türkçe karşılıklarıyla tutarlı biçimde kullanılmıştır.

Sınırlılıklar

Araştırma saha verisi ve nicel etki ölçümü içermemektedir; “erişim” ve “etkinlik” göstergeleri, mevzuat ve resmî dokümanlardaki ilke/beyanlar çerçevesinde kısaca ele alınmıştır. Kullanılan resmî istatistikler, ülkeler arasında tanım–sınıflandırma farklılıkları, veri derleme takvimleri ve federal/yerel çeşitlilik nedeniyle doğrudan karşılaştırılabilirlik sınırlıdır. Bu nedenle sayısal bilgiler destekleyici bağlam için kullanılmış; karşılaştırmanın ana eksen, hukuki düzenleme ve kurumsal yapı üzerindeki betimleyici çözümleme olmuştur. Federal yapılar ve yerel uygulama çeşitliliği bulguların genellenebilirliğini sınırlandırabilir. Bununla birlikte, birincil mevzuat ve resmî kurum kaynaklarına dayalı belge temelli inceleme, iki ülke arasında tutarlı ve denetlenebilir bir karşılaştırma zemini sağlamaktadır. Ayrıca; çalışmada kullanılan resmî istatistikler, ilgili kurumların yayımladığı en güncel verilerden derlenmiştir. Bunun yanı sıra bu veriler kurumlar arası tanım farklılıkları, bildirim eksiklikleri ve kayıt dışı vakaların kapsama alınmaması gibi nedenlerle sınırlılıklar taşımaktadır. Bu durum, bulguların mutlak değil, bağlamsal bir değerlendirme olarak ele alınmasını gerektirmektedir.

Bulgular

Türkiye’de Korunmaya İhtiyacı Olan Çocuklara Yönelik Uygulanan Hizmetler

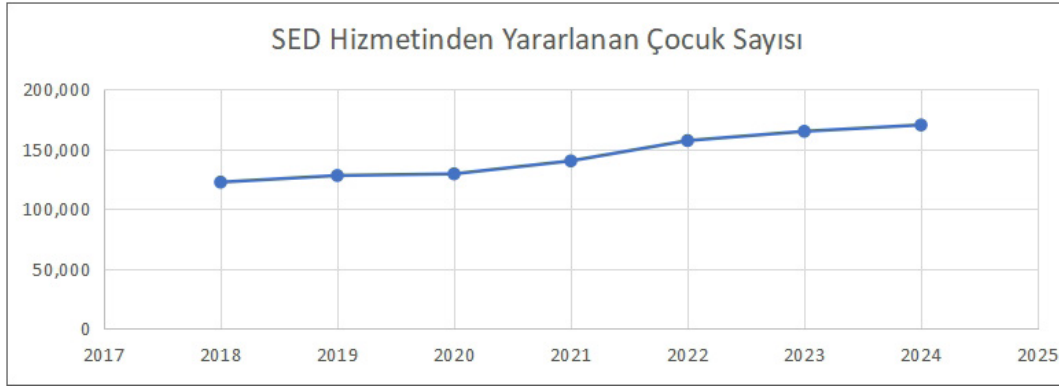
Türkiye’de korunma altına alınmasına karar verilen çocuklara yönelik devlet bünyesinde koruma sağlanarak bakım hizmetleri sunulmaktadır. Bu hizmetler; aile yanında sosyal yardımla destekleme, kurum bakımı, evlat edindirme ve koruyucu aile uygulaması şeklinde yer almaktadır (Yıldırım ve Hız, 2018).

Aile Yanında Bakım

Türkiye bağlamında çocukların öncelikle aile yanında desteklenmesi yaklaşımı çocuk alanındaki hizmet ve politikaların temelini oluşturmaktadır (Şenocak, 2010). Geçmişten itibaren toplumsal yapı içerisinde aile olgusuna atfedilen önem ve Anayasada toplumun temeli olarak ifade edilen ailenin huzur ve refahı ile çocukların korunmasına yönelik yapılan vurgu Türkiye'deki çocuk koruma politikalarının aile odağında biçimlendirilmesine zemin hazırlamaktadır (Türkiye Cumhuriyeti 1982 Anayasası, Madde 41). Bu açıdan çocukların bakımı ve gelişimi konusunda sunulan sosyal ve ekonomik yönlü uygulamalar yoluyla çocuğun öncelikle aile ortamında bakılması amaçlanmaktadır (Sosyal ve Ekonomik Destek Hakkında Yönetmelik, Madde 1-5).

Çocukların öz aileleri veya yakınları yanında bakımlarının ve desteklenmelerinin sağlanması ile ailelerin güçlendirilmesini temel alan sosyal yardım çeşidi sosyal ve ekonomik destek (SED) hizmeti olarak sunulmaktadır (Şenocak, 2010).

Türkiye'de çocuğa yönelik hizmetlerde SED modelinden yararlandırılan çocuk sayısı diğer hizmet türlerine göre en yüksek orana sahiptir (Doğan ve Özkan, 2021). Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı verilerine göre 2024 yılında SED hizmeti ile aile yanında desteklenen çocuk sayısı 170.317'dir. Buna bağlı olarak Grafik 1'de SED hizmetinden yararlanan çocuk sayısının 2018 ve 2024 yılları arasındaki dağılımı verilmiştir. Buna göre; 2018 yılından bu yana SED hizmeti ile desteklenen çocuk sayısının yıllara göre artış gösterdiği görülmektedir.

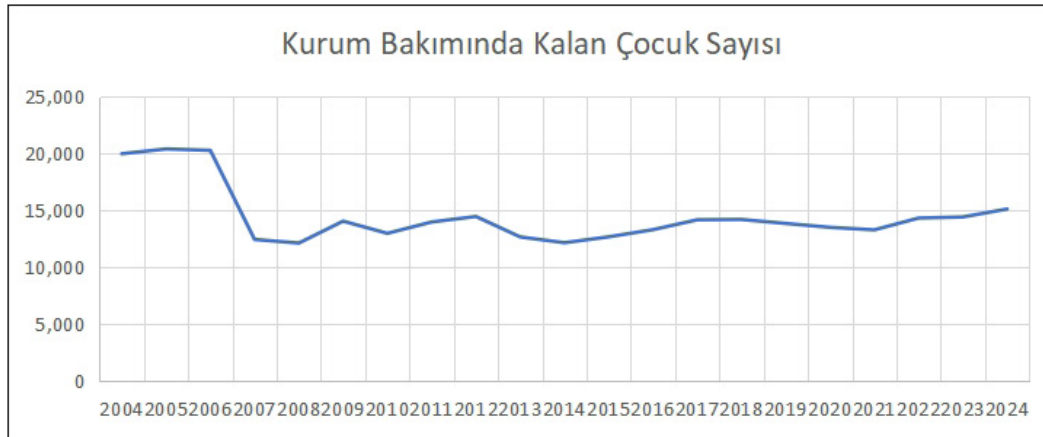
Grafik 1. Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmeti ile Desteklenen Çocuk Sayısı

Kaynak: Grafik yazar tarafından (ASHB Faaliyet Raporları, 2011-2024) verileri kullanılarak hazırlanmıştır.

Kurum Bakımı

Korunmaya ihtiyacı olan çocuklara yönelik uygulanan bakım yöntemlerinden birini de kurum bakımı oluşturmaktadır. Kurum bakımı; herhangi bir aile ortamında bakılamayan veya ailenin bakım görevini yerine getiremediği durumlarda kimsesiz veya muhtaç hale gelen çocukların resmi veya özel kurumlarda toplu veya gruplar halinde ebeveynleri yerine geçen görevliler tarafından sürekli veya belli bir süreliğine sağlanan bakım türünü oluşturmaktadır (Özşahin, 2012).

Türkiye'de kurum bakımında kalan çocuk sayısının yıllara göre dağılımı Grafik 2'de gösterilmiştir. Buna göre; 2004 yılında yüksek bir orana sahip olan çocuk sayısında 2006 yılından sonra ciddi bir düşüş yaşandığı görülmektedir. 2006 yılı sonrası ise dağılımın benzer oranlarda seyrettiği anlaşılmaktadır.

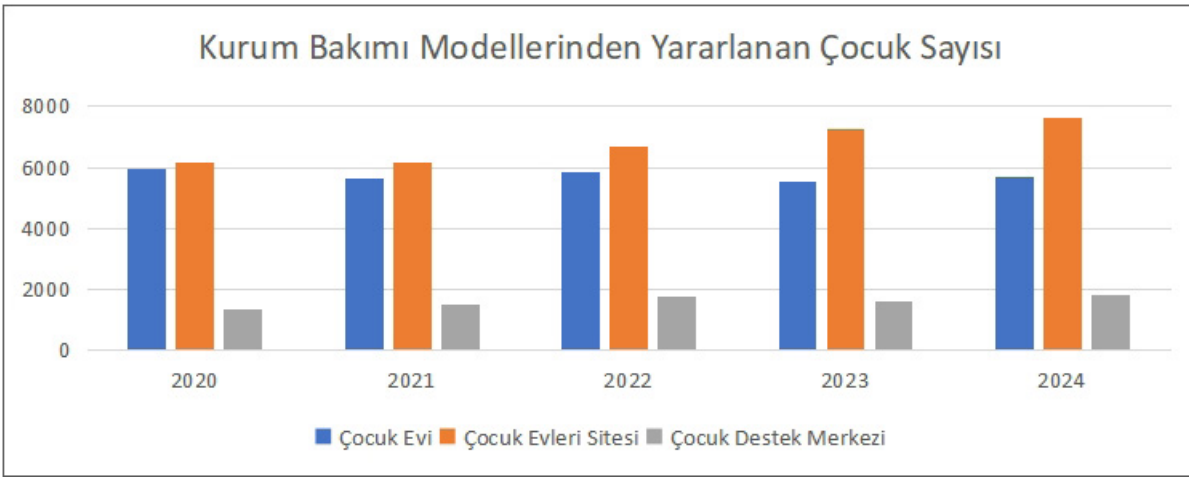

Grafik 2. Kurum bakımında kalan çocuk sayısının yıllara göre dağılımı

Kaynak: Grafik yazar tarafından (ASHB Çocuk Hakları ve Türkiye Uygulaması, 2021; ASHB Faaliyet Raporları 2011-2024) verileri kullanılarak hazırlanmıştır.

Kurum bakımı yönteminde birden fazla kurum tipi mevcuttur. Ülkelerin gelişmişlik düzeyleri, sosyo-ekonomik durumları ve kültürlerine bağlı olarak değişkenlik gösteren bu kurumlar; Türkiye’de çocuk evleri, çocuk evleri siteleri ve çocuk destek merkezleri olarak yer almaktadır. İlk olarak çocuk evleri; aile odaklı hizmetlerden faydalanamayan ve korunma ihtiyacı içerisinde olan çocuklar için öncelikli hizmet modellerindendir. Çocuk evleri; her ilin sosyal ve kültürel açıdan uygun yerlerinde bulunan, hastane, okul gibi acil ve temel ihtiyaçların rahatlıkla karşılanabileceği alanlara yakın konumlanan, apartman dairesi veya müstakil binalar şeklinde 5-8 çocuğun bakıcı anne gözetimiyle ev ortamında bakımlarının sağlandığı hizmet modeline karşılık gelmektedir (ASHB-Çocuk Politikaları Serisi/1, 2021). Çocuk evleri sitesi ise; korunmaya ihtiyacı olan çocuklara yönelik yurt tipi ve koğuş düzeni şeklinde çok sayıda müstakil binalardan oluşan site içerisinde bakım ve barınma ihtiyacının karşılandığı hizmet modelidir. Son olarak çocuk destek merkezleri; suça sürüklenen, suç mağduru olan ve sokakta yaşayan çocuklara yönelik hizmet veren yatılı kuruluşları oluşturmaktadır. Son verilere göre; 116 çocuk evleri sitesinde 7641 çocuğa, 1185 çocuk evinde 5696 çocuğa, 58 çocuk destek merkezinde 1798 çocuğa hizmet verilmektedir (Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 2024 Yılı Yıllık Faaliyet Raporu).

Grafik 3’te ise son 5 yıla ait kurum bakım modellerindeki çocuk sayılarının dağılımı gösterilmiştir. Buna göre; 2020-2024 yılları arasında en fazla dağılımı çocuk evleri sitesi oluştururken, en az dağılımın çocuk destek merkezlerine ait olduğu görülmektedir.

Grafik 3. Kurum Bakımı Modellerindeki Çocuk Sayısının Dağılımı

Kaynak: Grafik yazar tarafından (ASHB Faaliyet Raporları 2011-2024) verileri kullanılarak hazırlanmıştır.

Koruyucu Aile Modeli

Aile temelli bakım hizmetlerinden biri olan koruyucu aile modeli; bugünkü anlamıyla sosyal ve kültürel olguların etkisiyle değişim geçiren aile ve çocuk kavramları ile eş zamanlı olarak ortaya çıkmış ve çocuk koruma ve refah alanındaki gelişmelerin bir parçası olarak kurumsal yapıya dönüşmüştür. Koruyucu aile uygulaması çeşitli nedenlerle biyolojik aileleri yanında bakımı sağlanamayan çocukların koruma ve bakımının kısa ve uzun süreliğine bir aile ortamında gerçekleştirilmesini amaçlayan, devlet denetimi ve gözetiminde yürütülen bir uygulamayı kapsamaktadır (ASHB-Çocuk Politikaları Serisi/3, 2021). Risk altındaki çocuğun biyolojik aile tarafından sağlanamayan toplumsal rollerin, normların, sevginin ve ilginin koruyucu aileden sağlanması gerektiği dünya genelinde yüksek oranda kabul gören bir yaklaşımdır. (Socialstryelsen, 2019).

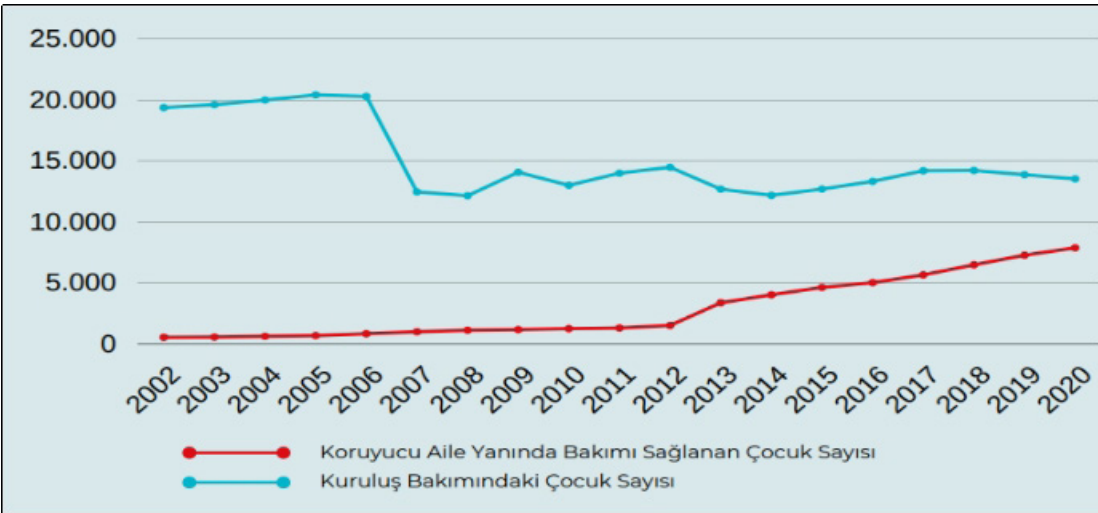
Türkiye’de koruyucu aile sistemi Akraba veya Yakın Çevre Koruyucu Aile Modeli, Geçici Koruyucu Aile Modeli, Süreli Koruyucu Aile Modeli ve Uzmanlaşmış Koruyucu Aile Modeli olmak üzere 4 kategoride ele alınmaktadır. Koruyucu aile yanında bakımı sağlanan çocukların yıllara göre dağılımı Grafik 4’te gösterilmiştir. Buna göre 2002 yılından 2012 yılına kadar daha az sayıda yer alan hizmetin, 2012’den sonra önemli bir artış gösterdiği ve 2013 yılında en yüksek sayıya ulaştığı görülmektedir.

Grafik 4. Koruyucu aile yanında kalan çocuk sayısının yıllara göre dağılımı

Kaynak: Grafik yazar tarafından (ASHB Faaliyet Raporları 2011-2024) verileri kullanılarak hazırlanmıştır.

Türkiye’de aile yanında bakım, çocuk için en uygun ortam olarak değerlendirilerek korunma gereksinimi olan çocukların aile odaklı hizmetlerden yararlandırılması temel alınmaktadır (ASHB, 2020). Koruyucu aile hizmetlerinden yararlanan çocuk sayısının artış göstermesi ile birlikte kurum bakım modelinde de düşüşün yaşandığı bilinmektedir. Nitekim devlet politikaları gereği aile odaklı bakım hizmetlerinin ön planda olması ivmeyi diğer alana yöneltmektedir. Buna bağlı olarak Grafik 5’te koruyucu aile ve kurum bakımı hizmetlerinden yararlanan çocuk sayılarının karşılaştırmalı olarak dağılımı yer almaktadır. Grafiğe göre kurum bakımında önemli oranda düşüşün olduğu ve koruyucu aile modelinin yıllara göre kurum bakımına giderek yaklaştığı dikkat çekmektedir.

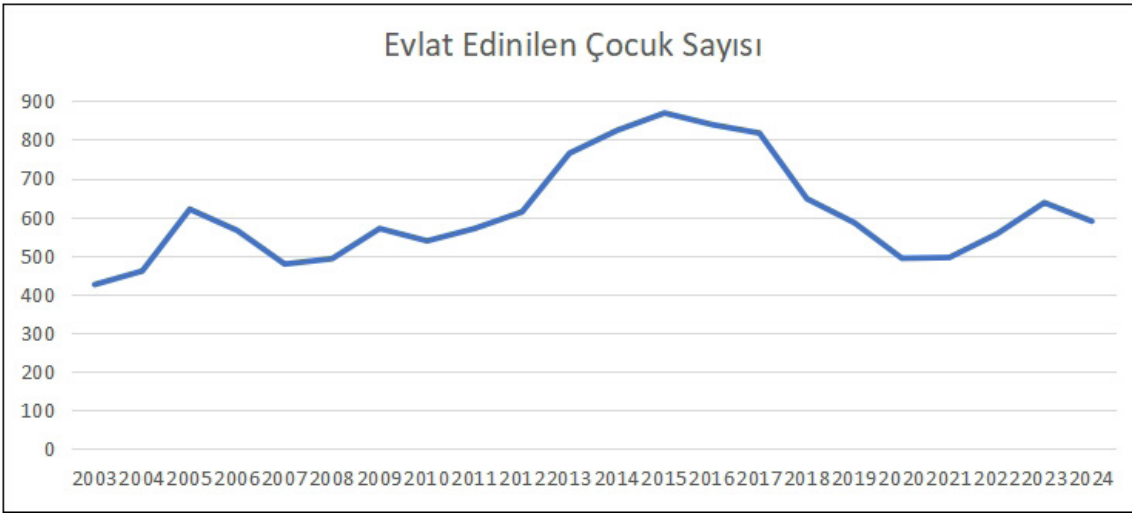
Grafik 5. Koruyucu aile ve kuruluş bakımının yıllara göre dağılımı

Kaynak: (ASHB, Çocuk Politikaları Serisi/3, 2021)

Evlat Edinme

Evlat edinme modeli koruyucu aile modelinde olduğu gibi aile temelli bakım hizmetlerinden biridir. Evlat edinme, aile ortamında yetismekten mahrum kalan çocuklara yönelik bu imkânı sağlayan bir hizmet modelini oluşturmaktadır (Özşahin, 2012).

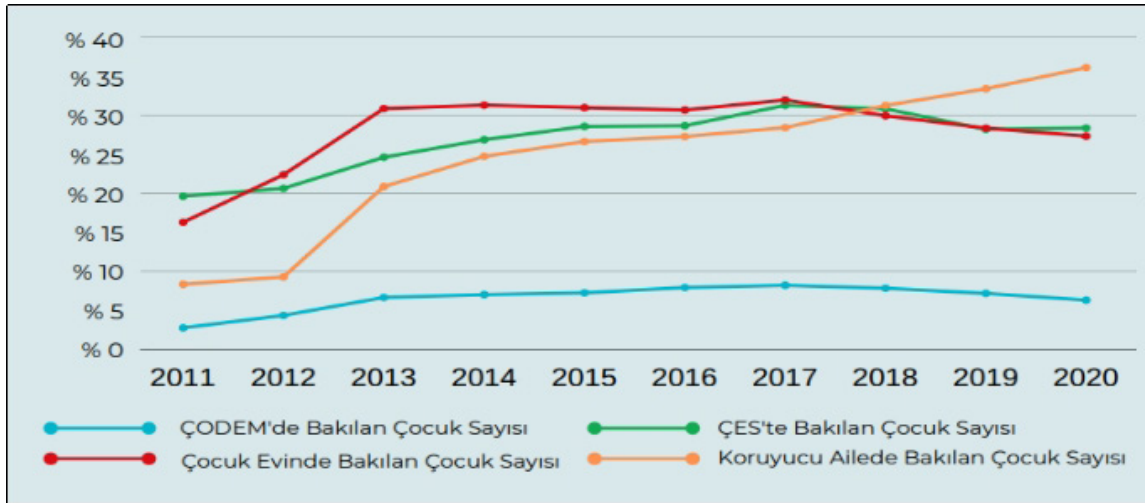
Evlat edinme modeli Türkiye’de kişilerin yaygın olarak tercih ettiği bir hizmet modeli olarak yer almamaktadır. Nitekim evlat edinme hizmetinden yararlanan çocuk sayısının yıllara göre dağılımına bakıldığında 2013 ve 2017 yılları arasında en yüksek sayıda olduğu görülmektedir.

Grafik 6. Evlat edindirme hizmetinden yararlanan çocuk sayısı

Kaynak: Grafik yazar tarafından (ASHB Faaliyet Raporları 2011-2024) verileri kullanılarak hazırlanmıştır.

Grafik 7’de ise her bir bakım modelinin yıllara göre dağılımı gösterilmiştir. Dağılıma bakıldığında; çocuk destek merkezinde bakılan çocuk sayısı en az orana sahipken; çocuk evleri, çocuk evleri siteleri ve koruyucu aile modeli hizmetlerinden yararlanan çocuk sayılarının birbirine yakın bir dağılım gösterdiği anlaşılmaktadır. Bununla birlikte 2018 yılından itibaren koruyucu aile yanında bakımı sağlanan çocuk sayısının çocuk evlerinde, çocuk evleri sitelerinde ve çocuk destek merkezlerinde bakımı sağlanan çocuk sayısından fazla olduğu görülmektedir.

Grafik 7. Kurum bakım modellerinin yıllara göre dağılımı

Kaynak: (ASHB, Çocuk Politikaları Serisi/3, 2021)

Almanya’da Korunmaya İhtiyacı Olan Çocuklara Yönelik Uygulanan Hizmetler

Almanya’da çocuk ve gençlerin korunmasına yönelik hizmetler üç ayrı çerçevede değerlendirilmektedir. Bunlar; dar anlamdaki çocuk koruma hizmetleri, geniş ve genişletilmiş hizmetler şeklinde yer almaktadır. Çocuk ve gençlerin tehlike altında olma durumlarının tespitine yönelik çalışmalar, bu vakalara nasıl müdahale edileceği ve hangi hizmetlerin sunulacağı dar anlamı ifade etmektedir. Geniş anlam; çocuklarına bakım verme konusunda sorun yaşayan ailelere yönelik sağlanan her türlü psikososyal desteği içermektedir. Çocuk koruma hizmetlerine ilişkin genişletilmiş anlam ise çocuk ihmal ve istismarının önlenmesine yönelik tüm uygulamaları kapsamaktadır (Kindler, 2012).

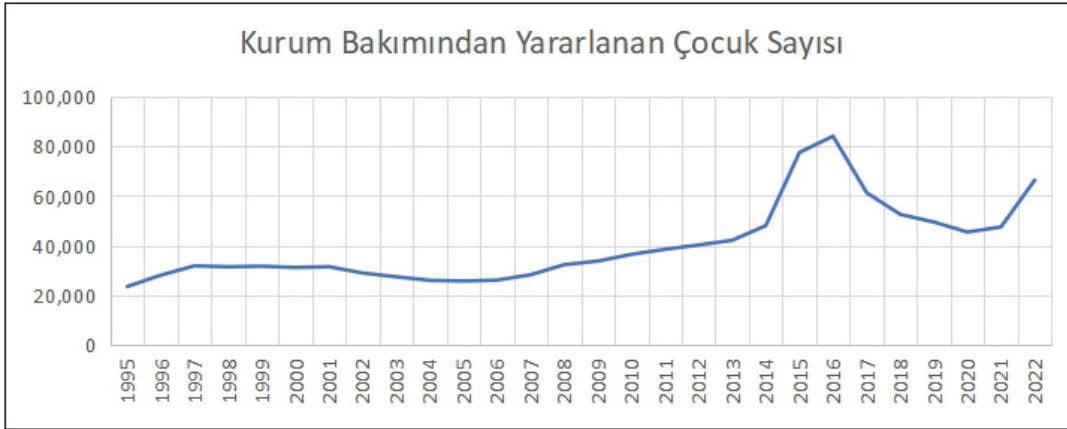
Kurum Bakımı

Almanya’da korunmaya ihtiyacı olan çocuk ve gençlere yönelik sağlanan sosyal hizmetler; sivil toplum kuruluşlarına yetki devrini temel alan bir sistem ile yürütülmektedir. Alman Gençlik Dairesi (Jugendamt) çocuk ve gençlere sağlanan organizasyonlarla ilgilenen yetkili kurumu oluşturmaktadır (Statistisches Bundesamt, 2015). Alman Gençlik Dairesi, aile

birliğin dağılmasının önlenmesi ve çocukların sağlıklı gelişiminin desteklenmesi amacıyla uygun koşulların oluşturulması ve iyilik hallerinin korunması için oluşturulmuş sosyal bir kurumdur (Uyanık, 2018). Anayasal dayanağını ise Federal Almanya Cumhuriyeti Anayasası'nın anne-baba, çocuk ve devlet arasındaki ilişkiyi düzenleyen 6. Maddesinden almaktadır (Federal Almanya Cumhuriyeti Anayasası, 2010). Alman Gençlik Dairesi, yaşamı tehlikede olan çocuk veya gençleri koruma altına alarak gençleri yetiştirme yurtlarına yerleştirmekte ve küçük yaş grubundaki çocuklara ise koruyucu aile yanında destek sunmaktadır. Kurumun çocuk bakımı ve gençliğin refahının korunmasına ilişkin uygulamaları ise resmi olarak 21 yaşına kadar devam etmektedir. Alman Gençlik Dairesi, bir sivil örgütlenme olarak çocuk ihmal ve istismarına yönelik başvuruları yerel otoritelerden bağımsız bir şekilde yürütmektedir (Vatandaş, 2014).

Alman Gençlik Daireleri'nin yetki alanını genişleten süreç ise 2005 yılında devletin denetim yetkisine dayanarak VIII. Sosyal Kanun Kitabı'na eklenen 8-A maddesi ile ortaya çıkmaktadır. Daire yetkililerinin çocukları koruma altına alırken başvurduğu dayanaklarından biri olan bu madde ile Alman Gençlik Daireleri'nin yetkisi artırılarak aile ve çocukla ilgili herhangi bir ihbarda durum değerlendirmesi ile çocuğun iyilik halini tehlikeye düşüren durumların tespiti halinde çocuğa doğrudan el konulmasına imkân tanınmıştır. Buna bağlı olarak acil müdahale gerektiren durumlarda gerektiği zaman polis gücü ile de çocuklar ailelerinden alınabilmekte ve Jugendamt yurtlarına yerleştirilebilmektedir (Sozialgesetzbuch SGB VIII, § 42, 2023). Hizmet sunumunda ve özellikle vakaların değerlendirilmesinde son sözün Alman Gençlik Dairesi'ne ait olduğu ve bu kurumun gençlik hizmetlerinin tümünden sorumlu son karar merciyi oluşturduğunu söylemek mümkündür (Doğan ve Özkan, 2021).

Jugendamt yurtlarına bağlı olarak kurum bakımından yararlanan çocuk sayısının dağılımı Grafik 8'de yer almaktadır. Dağılıma bakıldığında; yıllara göre farklılıkların söz konusu olduğu anlaşılmaktadır. 1995 yılından 2005 yılına kadar aynı seyirde devam eden kurum bakımının 2006 yılından sonra önemli oranda artış gösterdiği ve bu artışın 2016 yılında en yüksek seviyeye ulaştığı görülmektedir. 2016'dan sonra düşüş yaşayan kurum bakımının 2020 yılından sonra ise tekrar artış gösterdiği anlaşılmaktadır.

Grafik 8. Kurum bakımından yararlanan çocuk sayısının yıllara göre dağılımı

Kaynak: Grafik yazar tarafından (Destatis-Almanya Federal İstatistik Bürosu, 2023) verileri kullanılarak hazırlanmıştır.

Koruyucu Aile Hizmetleri

Koruyucu aile hizmetleri; biyolojik ailesi tarafından bakımları çeşitli nedenlerle sağlanamayan çocukların bakımını kısa veya uzun süreli, ücretli ya da gönüllü olarak yerine getiren aile ya da kişilerce bakım hizmetinin sağlanmasıdır. Bu kapsamda çocukların koruyucu aile yanına yerleştirilme süreci SGB VIII 33. maddesine göre süreli ya da süresiz olarak gerçekleştirilebilmektedir (Sozialgesetzbuch SGB VIII, § 33, 2023). Çocuğun koruma altına alınması biyolojik ailesi ile olan ilişkiyi tamamen sona erdirmemektedir. Bu süreçte Alman Gençlik Daireleri tarafından çocuğun biyolojik ailesinin koşulları incelenerek çocuğun aile yanına dönmesi uygun hale getirilmeye çalışılmaktadır. Biyolojik ailesi tarafından bakım ve sorumluluğu üstlenilmeyen çocuk için öncelikle akraba ve yakın çevresi yanında bakımına yönelik teklif sunulmaktadır. Çocuğun biyolojik ailesine geri dönüşü sağlanamaması halinde ise Gençlik Dairesinin veya Aile Mahkemesinin kararı doğrultusunda çocuğun yaşı ve cinsiyetine uygun bir kuruluşa veya koruyucu aile yanına yerleştirilmesi söz konusu olmaktadır (Kadın, Aile, Gençlik ve Sosyal Hizmetler Merkezi [DİTİP], 2021).

Almanya çocuk koruma sisteminde yer alan koruyucu aile hizmetine ilişkin modeller ise şu çerçevede yürütülmektedir:

Akraba Koruyucu Aile Modeli: Biyolojik ailesi tarafından bakım sorumluluğu üstlenilmeyen koruma altındaki çocukların yakın akrabaları tarafından bu sorumluluğun üstlenildiği koruyucu aile modelidir. Kanunlara göre gerekli şartların sağlanması durumunda akrabaların çocukların bakımını üstlenmesi için öncelikleri bulunmaktadır.

Nöbetçi Tam Zamanlı Bakım: Acil bir tehlike durumu halinde koruma altına alınan çocuk veya gencin biyolojik ailesine geri dönüşünün belirsiz olduğu durumlar söz konusu olabilmektedir. Bu süreçte çocuklar geçici olarak nöbetçi koruyucu ailelerin yanına yerleştirilmekte ve çocuk veya gencin durumu netleşinceye kadar burada kalmaktadır.

Uzun Süreli Tam Zamanlı Bakım: Kısa süreli olarak biyolojik ailesine dönme ihtimali olmayan veya kalıcı olarak biyolojik ailelerine döndürülemeyen çocukların yararlandırıldığı modeldir. Bu hizmet modelinde amaç sadece kısa süreli olarak kriz durumunu çözmekten ziyade çocukların yetişkin olana kadar yaşamlarını sürdürebilecekleri bir koruyucu aile yanına yerleştirilmesidir. Bu model genel olarak biyolojik ailenin çocukla ilgilenme ihtimalinin olmadığı durumlarda tercih edilmektedir.

Kısa Süreli Tam Zamanlı Bakım: Ailelerinde belirli bir süre yaşama imkânı olmayan çocuklar için uygun olan koruyucu aile hizmet modelidir. Geçici tam zamanlı bakım olarak da bilinen bu modelde koruyucu aileler tarafından çocuklara korunaklı bir yaşam alanı sunulmaktadır. Bu bakım modelinde amaç çocukların mevcut aile ortamını bir süre değiştirerek çocuğun biyolojik ailesine geri dönme sürecini hızlandırmaktır.

Uzmanlaşmış Koruyucu Aile Modeli: Özel ihtiyaçları olan çocukların uygun uzmanlaşmış koruyucu ailelerin yanına yerleştirilmesidir. Uzmanlaşmış koruyucu aile modelinde koruyucu aileler çocukların özel ihtiyaçlarına yardımcı olabilecek pedagojik eğitime sahip olmakta ve bu ailelere yönelik daha iyi bir danışmanlık ve destek hizmeti sağlanmaktadır (Beck, 2023).

Grafik 9'da koruyucu aile hizmetlerine ilişkin çocuk sayısının dağılımı gösterilmiştir. Buna göre koruyucu aile hizmetlerinden yararlanan çocuk sayısının 2007 yılından bu yana artarak devam ettiği ve 2023 yılında en yüksek rakama ulaştığı görülmektedir.

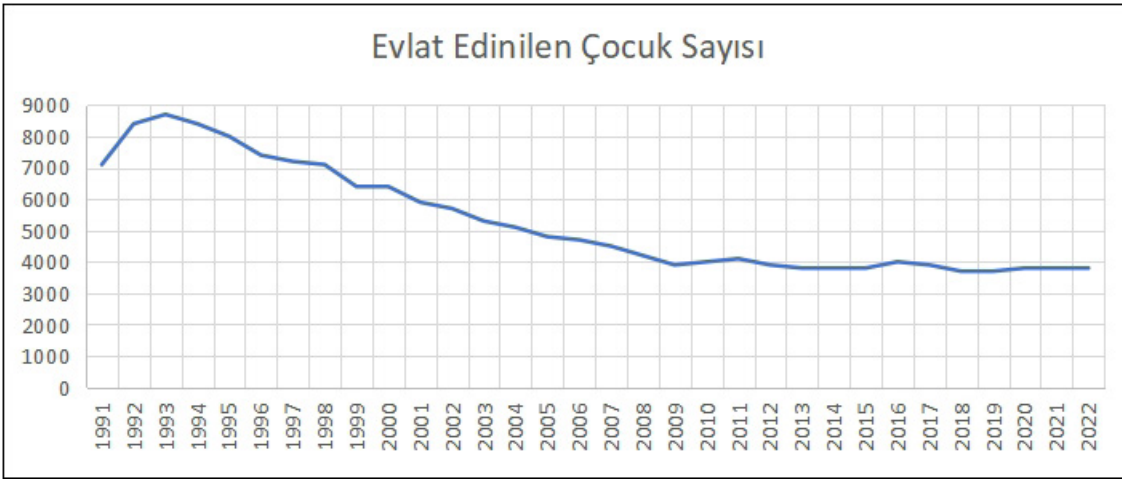
Grafik 9. Koruyucu Aile Hizmetinden Yararlanan Çocuk Sayısının Dağılımı

Kaynak: Grafik yazar tarafından (Destatis- Almanya Federal İstatistik Bürosu, 2023) verileri kullanılarak hazırlanmıştır.

Evlat edinme Hizmetleri

Evlat edinme, evlat edinen ebeveynler ve korunmaya ihtiyacı olan çocuklar açısından önemli ve geniş kapsamlı bir kararı oluşturmaktadır. Ülke çapında evlat edinme sayısı 1990'ların ilk yarısından bu yana azalmaktadır. 1993 yılında 8.687 kız veya erkek çocuk evlat edinilirken 2018'de yarısından çok daha az oranla 3.733 çocuk evlat edinilmiştir (Auszug aus dem Datenreport, 2021). Almanya'da birden fazla evlat edinme modeli yer almaktadır. Bunlar; yabancı çocukların evlat edindirilmesi, üvey çocukların evlat edindirilmesi, göreceli evlat edinilmesi, koruyucu aile tarafından çocuğun evlat edindirilmesi, art arda evlat edinme modelleri şeklindedir (Azbay ve Tatlıcıoğlu, 2025).

Grafik 10'da gösterildiği üzere 1993 yılında en yüksek noktaya ulaşan çocuk sayısının 1993'ten itibaren düşüş yaşadığı ve 2009 yılından bu yana aynı seyirde devam ettiği görülmektedir.

Grafik 10. Evlat edinilen çocuk sayısının yıllara göre dağılımı

Kaynak: Grafik yazar tarafından (Destatis- Almanya Federal İstatistik Bürosu, 2023) verileri kullanılarak hazırlanmıştır.

Ebeveyn Yardımları

Alman Gençlik Daireleri tarafından sıklıkla uygulanan hizmet modellerinden birini de “ebeveyn yardımları” oluşturmaktadır. Çocuğun yüksek yararı gözetilerek yetiştirilmesi mümkün olmadığı ve yardımın uygun ve gerekli olduğu durumlarda ebeveynlerin yardım alabilme yasal hakkı bulunmaktadır. Bu yasal hak, bireysel durumlar nedeniyle kişisel gelişim veya bağımsız yaşam için yardımın gerekli olması halinde genç yetişkinler için de geçerli olmaktadır. Ebeveynlik yardımı çocukların ve vasilerinin katılımıyla bir yardım planı sürecinde görüşülerek karara bağlanmaktadır. Ebeveyn yardımları olarak 8 ayrı yardım türü bulunmaktadır. Bunlar genel itibarıyla aileyi destekleyen (aile yanında), aileyi destekleyen (yarı zamanlı olarak) ve ailenin yerine geçen (kurum veya kuruluşa) yardım olarak ayrılmaktadır. Almanya’da 2022’de yaklaşık 1,4 milyon kadın ve 482.000 erkek ebeveyn yardımından yararlandırılmıştır. Toplamda yaklaşık 1,8 milyon olan bu sayı 2021 yılına göre 22.700 kişi veya %1,2’lik oran ile daha az sayıda yer almaktadır (Auszug aus dem Datenreport, 2021).

Tartışma

Sosyal hizmetlerin, bireysel ve sosyal hakları bütünüyle içeren hizmetler olarak devletin sorumluluğunda sunulması, ülkelerin demokratik ve sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyleri ile doğrudan ilişkilidir. Bu durum refah devletlerinin ortaya çıkmasında ve buna bağlı olarak farklılaşmasında önemli rol oynamaktadır (Urhan, 2022). Bireylerin yaşam koşullarını iyileştirmeyi ve sosyal risklere karşı korumayı hedefleyen bir yapı olan refah devletlerinin temel işlevlerinden birini de çocuk koruma hizmetleri oluşturmaktadır (Gilbert ve ark., 2011). Toplumun birçok kesimine hizmet sunması yönüyle dezavantajlı grupları içerisinde barındıran refah devletlerinin uygulama alanlarından biri olan çocuk koruma sistemleri ülkeler açısından farklı şekillerde ortaya konulmaktadır. Bu kapsamda; Türkiye ve Almanya örneklemleri üzerinden çocuk koruma hizmetlerinin ele alındığı çalışmada refah devletleri bağlamında konuyu değerlendirmek ve mevcut sistemler açısından karşılaştırmalı bir analiz ortaya koymak amaçlanmıştır. Bu bulgular, refah devletinin çocuk koruma alanındaki konumunun yalnızca hizmet envanterinin varlığıyla değil, aynı zamanda bu hizmetlerin hangi risk anlayışı ve aile–devlet ilişkisi tasavvuru etrafında örgütlendiğiyle belirlendiğini göstermekte; Esping-Andersen’in (2022) refah rejimi vurgusu ile Gilbert ve arkadaşlarının (2011) çocuk koruma sistemlerine ilişkin kavramsal çerçevesini destekler niteliktedir.

Çocuk koruma alanında uygulama bulan yakın dönem politikalarda iki yaklaşım öne çıkmaktadır. Bunlardan ilki risk durumunda olan çocuk için korunma sağlanmasına dayanan uygulamalardır. Diğer ise ailenin güçlendirilmesi ve desteklenmesine yönelik çocuğun korunmasını hedefleyen yaklaşımlardır. Tarihsel olarak Anglo-Amerikan ülkelerinin daha fazla çocuk koruma yönelimine sahip oldukları görülürken, Kıta Avrupası ve İskandinav ülkelerinin aileye yönelik hizmetler yaklaşımına yakın durduğu gözlenmektedir (Gilbert ve ark., 2011). Çocukların aile yanında desteklenmesini önceleyen politikaların ise ilk grup içerisinde yer alan ülkeleri de kapsayacak şekilde dünya genelinde yaygınlık kazanmaya başladığı görülmektedir (ASHB-Çocuk Politikaları Serisi/3, 2021). Bu kapsamda Türkiye ve Almanya’nın çocuk koruma politikalarının aileye yönelik hizmet yaklaşımına daha yakın olması sebebiyle benzerlik gösterdiği görülmektedir. Türkiye ve Almanya’da korunmaya ihtiyacı olan çocuklara yönelik uygulanan hizmetlerde ise kurum bakımı, koruyucu aile ve evlat edinme hizmetlerinin ortak olduğu, bununla birlikte Türkiye’de aile yanında

bakım sisteminin benzeri olarak Almanya’da ebeveyn yardımlarının sunulduğu anlaşılmaktadır. Araştırmanın bulguları neticesinde her iki ülkede de korunmaya ihtiyacı olan çocuklara yönelik uygulanan en yaygın hizmet modelini aileye verilen sosyal ve ekonomik destek oluşturmaktadır. Dolayısıyla Türkiye ve Almanya’nın aileye yönelik hizmet yaklaşımına yakınlığı, Gilbert ve arkadaşlarının (2011) sınıflandırmasında bu ülkelerin “aile hizmeti/aile destek” eksenine yakın konumlandığı yönündeki beklentiyle uyumlu görünmekte; çalışma bulguları bu kuramsal ayrımı genel hatlarıyla doğrulamaktadır.

Korunmaya ihtiyacı olan çocuklara yönelik uygulanan hizmetlerden biri olan kurum bakımı her iki ülkede de uygulanan bakım yöntemlerinden birini oluşturmaktadır. Türkiye’de çocuk evleri, çocuk evleri siteleri ve çocuk destek merkezleri olarak hizmet veren kurum bakımında 2006 yılından sonra düşüş yaşandığı bulgular arasında yer almaktadır. Özellikle 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu (2005) ve buna dayalı uygulamalar ile çocuğun üstün yararı çerçevesinde kurum bakımı dışındaki çözümlerin güçlendirilmesi bu bakım modelinde yaşanan düşüşün önemli bir nedeni olarak karşımıza çıkmaktadır. Nitekim barınma, eğitim, sağlık ve aileye danışmanlık gibi koruyucu–önleyici tedbirlerin sisteme yerleştirilmesi kurum bakımı modeli yerine SED yardımı ile aile yanında destekleme veya koruyucu aile gibi hizmet modellerini ön plana çıkarmaktadır (Korkmaz ve Demiryürek, 2025). Almanya sistemine bakıldığında ise Alman Gençlik Dairesi’ne bağlı olarak uygulanan kurum bakımının yetiştirme yurtları şeklinde hizmet verdiği görülmektedir. Kurum bakımının yıllara göre dağılımında; 2005 yılına kadar aynı seyrinde devam eden çocuk sayısının 2006 yılından sonra önemli oranda artış gösterdiği ve benzer şekilde 2020 yılından sonra tekrar bir artış yaşandığı görülmektedir. Bu durumun nedeni çeşitli çalışmalarda ortaya konulmaktadır. Bu çalışmalarda; Alman Gençlik Daireleri’nin yetki alanını genişleten bir süreç ile birlikte 2005 yılında devletin denetim yetkisine dayanarak VIII. Sosyal Kanun Kitabı’na eklenen 8-A maddesi önemli bir neden olarak gösterilmektedir. Buna göre; Alman Gençlik Daireleri gençlik hizmetlerinin tümünden sorumlu son karar merciyi oluşturarak aile ve çocukla ilgili herhangi bir ihbarda durum değerlendirmesi ile çocuğun iyilik halini tehlikeye düşüren durumların tespiti halinde çocuğa doğrudan el konulması yetkisine sahip olmuştur. Nitekim Doğan ve Özkan (2023), Uyanık (2018) ve Vatandaş’ın (2014) çalışmasında da bu konuya dikkat çekilerek Alman Gençlik Daireleri’ne yönelik eleştiriler ortaya konulmuştur. Bunun yanı sıra Federal İstatistik Bürosu’nun verilerine göre ise bu sayının artmasında başta mülteci ailelerin çocukları olmak üzere yabancı çocuk sayısının fazlalığının neden olduğu belirtilmiştir. Özellikle 2015 yılından itibaren yaşanan mülteci göçü sonucunda ülkeye giren refakatsiz küçük çocukların sayısı nedeniyle vaka sayısında ciddi bir artış yaşandığı ve bu durumun kontrol altına alınmasına yönelik çalışmalara ağırlık verildiği ifade edilmektedir (Destatis, 2023). Bu karşılaştırma, Türkiye’de kurum bakımındaki azalmanın çocuğun üstün yararı ilkesi doğrultusunda aile yanlı önleyici tedbirlere ağırlık verilmesiyle ilişkili olduğunu; Almanya’da ise hukuki yetki genişlemesi ve göç kaynaklı vaka artışının kurum bakımını hâlâ önemli bir araç olarak sistem içinde tuttuğunu göstermektedir. Ayrıca Doğan ve Özkan (2023) ile Vatandaş’ın (2014) çalışmalarında vurgulanan, özellikle göçmen ve Türk kökenli ailelerin Jugendamt kararlarına dair güvensizlik ve kültürel algı farklılıkları, kurum bakımına ilişkin tartışmanın yalnızca teknik bir kapasite ve mevzuat meselesi olmadığını; aynı zamanda çocuk hakları ve ebeveynlik normlarının kültürel yorumlarıyla da iç içe geçtiğini ortaya koymaktadır. Literatürde bu eğilimlerin Almanya’nın Doğu ve Batı eyaletlerinde farklı yoğunluklarda gözlemlendiğine işaret edilmekle birlikte (Ahnert ve Lamb, 2001), bu çalışma kapsamındaki veriler alt-ulusal düzeyde ayrıştırılmadığından söz konusu farklılaşma yalnızca genel çerçeveye dair bir bağlam bilgisi olarak anılabilmektedir.

Ülkelerin çocuklara yönelik uyguladığı sosyal politikalar ekseninde belirlenen koruyucu aile hizmetleri, korunmaya ihtiyacı olan çocuklara ilişkin sunulan kuruluş bakımına alternatif bir hizmet modeli olarak karşımıza çıkmaktadır. Çeşitli ülkelerde çocukların sağlıklı gelişimleri için aile ortamında büyümesinin öneminin anlaşılmasıyla birlikte ailesinden ayrılmak zorunda kalan çocuklara yönelik koruyucu aile hizmeti gittikçe artan bir öneme sahiptir (Sayın ve Paslı, 2021). Bu kapsamda çocuk koruma sistemi içerisinde yer alan koruyucu aile hizmetleri her iki ülkede de uygulanan bir bakım modelini oluşturmaktadır. Bu bakım modelinde Türkiye’de 2012 yılından sonra bir artış yaşandığı görülmektedir. Koruyucu aile hizmetlerinden yararlanan çocuk sayısının artış göstermesi ile birlikte kurum bakım modelinde de düşüşün yaşandığı bulgular arasında yer almaktadır. Bu durum devlet politikalarının aile odaklı bakım hizmetlerini ön plana almasının bir sonucu olarak ivmenin diğer tarafa doğru yöneldiğini göstermektedir. Almanya sisteminde ise koruyucu aile hizmeti; korunmaya ihtiyacı olan çocuklara yönelik sıklıkla uygulanan bir model olarak Türkiye’ye benzer şekilde artış gösterme eğilimindedir. Bununla birlikte her iki ülkenin koruyucu aile modelleri karşılaştırıldığında benzer bir yapının söz konusu olduğu görülmektedir. Türkiye’de Akraba veya Yakın Çevre Koruyucu Aile Modeli, Süreli Koruyucu Aile Modeli, Uzmanlaşmış Koruyucu Aile Modeli ve Geçici Koruyucu Aile Modeli olmak üzere dört farklı koruyucu aile modeli bulunmaktadır. Alman koruyucu aile sisteminde ise 5 farklı koruyucu aile modeli bulunarak mevcut koruyucu aile modelleri ‘Nöbetçi Tam Zamanlı Bakım’ modeli ile Türkiye’den farklılaşmaktadır (Doğan,2020). Bu tablo, Türkiye’de koruyucu ailedeki artışın daha çok son dönem politika yönelimleri ve aile temelli

bakımın teşvikiyle; Almanya’da ise uzun süredir kurumsallaşmış bir aile temelli bakım kültürüyle ilişkili olduğunu göstermekte ve her iki ülkede de koruyucu ailenin kurum bakımına kıyasla giderek daha tercih edilir bir model hâline geldiğine işaret etmektedir (Sayın ve Paslı, 2021; Doğan, 2020).

Ülkelerin bakım hizmetleri içerisinde yer alan diğer bir hizmet modelini ise evlat edinme oluşturmaktadır. Kendi öz ailesi tarafından bakımı sağlanamayan çocuğa aile ortamında yetiştirme imkânı sunan ve çocuğu zihinsel, fiziksel ve duygusal olarak destekleyen bir hizmet modeli olan bu modelde her iki ülke için de son yıllarda düşüşün yaşandığı bulgular arasında yer almaktadır. Mevcut literatürde Almanya için bu düşüşün olası nedenleri ifade edilmektedir. Buna göre; aile yaşam tarzındaki değişimler ve üreme tıbbındaki ilerlemeler ile birlikte Ülkelerarası Evlat Edinmelerde Çocukların Korunmasına İlişkin Lahey Sözleşmesi’nin onaylanması gibi yasal gelişmelerin evlat edinme modeline yönelik düşüşün yaşanmasında etkili olabileceği ortaya konulmaktadır (Auszug aus dem Datenreport, 2021). Bununla birlikte pandemi sürecinin ülkeler arasında evlat edinme süreçlerinde belirli aksamalara yol açtığı bilinmektedir. Başvuru süreçlerinin kapatılması, seyahat kısıtlamaları, sınır kontrolleri ve karantina tedbirleri gibi nedenlerle evlat edinme işlemlerinin ilerlemesinde gecikme ve bazı durumlarda durma süreçlerinin yaşandığı literatürde yer alan bulgular arasındadır (Fronek ve Rotabi, 2020). Dolayısıyla çalışmanın bulguları ışığında, evlat edinmedeki düşüşün hem yapısal-demografik dönüşümlerin hem de çocuk koruma alanında “geçici ve destekleyici aile temelli bakım” modellerinin (koruyucu aile, aile yanlı sosyal ve ekonomik destekler) daha fazla öne çıkmasının bileşik sonucu olarak okunabileceği; kurum bakımı–aile temelli bakım dengesinin giderek evlat edinme dışındaki aile temelli çözümler lehine yeniden kurulduğu söylenebilir (Gilbert ve ark., 2011).

Sonuç ve Öneriler

Bu araştırmada; Türkiye ve Almanya örneklemleri üzerinden ülkelerin çocuk koruma hizmetleri refah devletleri bağlamında karşılaştırmalı bir analiz ile ortaya konulmuştur. Elde edilen bulgular, farklı refah rejimi kümelerinde konumlanan iki ülkede çocuk koruma alanındaki hukuki ve kurumsal yapılanmanın, kurum bakımı ile aile temelli bakım arasındaki dengeyi hangi yönde biçimlendirdiğine dair önemli ipuçları sunmaktadır. Araştırmanın bulgularına bakıldığında; Türkiye ve Almanya’da korunmaya ihtiyacı olan çocuklara yönelik uygulanan hizmetlerde kurum bakımı, koruyucu aile ve evlat edinme hizmetlerinin ortak olduğu, bunun yanı sıra Türkiye’de aile yanında bakım sisteminin benzeri olarak Almanya’da ebeveyn yardımlarının sunulduğu görülmüştür. Kurum bakım modeline ait son yıllardaki istatistiklerde Türkiye açısından devlet politikalarının aile odaklı bakım hizmetlerini ön plana almasının bir sonucu olarak düşüşün yaşandığı bulgulanmıştır. Almanya’da ise 2006 yılı sonrası kurum bakım hizmetinden yararlanan çocuk sayısının artış gösterdiği ve bunun önemli bir nedeni olarak 2005 yılında eklenen kanun maddesi ile Alman Gençlik Daireleri’nin yetki alanının genişletilmesine bağlı olabileceği düşünülmektedir. Evlat edinme hizmetlerinde ise her iki ülkede de son yıllarda yaşanan düşüşe aile yaşam tarzındaki değişimler ve üreme tıbbındaki ilerlemeler ile birlikte pandemi sürecinin etki edebileceği görülmektedir. Diğer yandan kurum bakımı, koruyucu aile, evlat edinme ve aile/ ebeveynlere yönelik destekler gibi benzer hizmet modelleri bulunmasına karşın, bu modeller arasındaki dengenin hukuki düzenlemeler, kurumsal kapasite ve demografik dinamiklere bağlı olarak farklılaştığına işaret etmektedir. Dolayısıyla çocuk koruma alanındaki farklılıklar yalnızca hangi bakım modellerinin mevcut olduğuyla değil, bu modellerin sistem içinde nasıl konumlandırıldığı ve kullanıldığıyla açıklanabilir (Gilbert ve ark., 2011).

Genel itibarıyla değerlendirildiğinde; Almanya ve Türkiye’nin çocuk koruma hizmetleri yapısal benzerlikler ile birlikte uygulamaya dönük bazı farklılıklar barındırmaktadır. Almanya; refah devletinin bir gereği olarak çocuk haklarına dayalı, kurumsallaşmış ve çok aktörlü bir koruma sistemi yürütmekte iken Türkiye’deki çocuk koruma hizmetlerinde daha çok müdahaleye dayalı ve merkezîyetçi bir yapının söz konusu olduğu görülmektedir. Bununla birlikte Türkiye ve Almanya’nın çocuk koruma politikalarının aileye yönelik hizmet yaklaşımına daha yakın olması açısından benzerlik gösterdiği anlaşılmaktadır. Bu durum, Esping-Andersen’in (1990) refah rejimi yaklaşımında vurgulanan piyasa–devlet–aile ilişkilerinin ve Gilbert ve arkadaşlarının (2011) çocuk koruma/aile hizmeti yönelimleri ayrımının çalışmanın bulgularıyla örtüştüğünü; iki ülkenin, farklı kurumsal geleneklere rağmen aileye yönelik hizmet ekseninde yakınsadığını göstermektedir.

Bu kapsamda her iki ülke için de mevcut sorunların giderilmesi açısından çocuk odaklı bütüncül politikaların geliştirilmesi önemli bir ihtiyaç olarak öne çıkmaktadır. Bu bağlamda çocuk koruma politikalarının sosyal refahın bütüncül bir parçası olarak ele alınması, yerel düzeyde hizmet kapasitesinin artırılması, sosyal hizmetin kamu ve sivil toplum örgütleri aracılığı ile güçlendirilmesi ve aile odaklı önleyici programların geliştirilerek kurum bakımına alternatif modellerin yaygınlaştırılması önem taşımaktadır. Bu çalışma kapsamında yapılan Türkiye–Almanya karşılaştırması, yerel düzeyde kurumsal kapasitenin, mesleki niteliğin ve veri temelli vaka yönetiminin güçlendirilmesinin her iki ülke açısından da kritik olduğunu göstermektedir. Türkiye’de böyle bir güçlenme, aile odaklı önleyici hizmetlerin

daha sistematik ve erişilebilir biçimde yürütülmesini; Almanya’da ise göç ve toplumsal çeşitlilik bağlamında çocuk hakları odaklı uygulamaların daha adil, şeffaf ve güven verici biçimde hayata geçirilmesini destekleyebilecek bir zemin sunmaktadır.

Bununla birlikte iki ülkenin karşılaştırmalı olarak ele alındığı bu çalışmada kurum bakımı ile aile temelli bakım dengesinin yalnızca politika tercihlerinden ibaret olmadığını; aynı zamanda kurumsal kapasite, yönetim kalitesi ve normatif önceliklerin bileşiminden oluştuğu görülmektedir. Bu bağlamda çocuk koruma hizmetlerinin yönetsel ve normatif boyutları da dikkate alınarak kurumsal kapasitenin güçlendirilmesi hak temelli çocuk hizmetlerinin sunumunu destekleyecektir. Bu çalışma, çocuk koruma alanındaki refah rejimi tartışmalarına somut bir karşılaştırma zemini sağlayarak, gelecekte yapılacak saha araştırmaları için de kullanılabilir bir kurumsal çerçeve sunmaktadır.

Etik Beyan

Bu çalışma, yalnızca kamuya açık ve erişilebilir yazılı kaynakların doküman analizi yoluyla incelenmesine dayanmaktadır. Araştırma sürecinde herhangi bir insan katılımcı, deneysel uygulama veya kişisel veri toplanmamıştır. Dolayısıyla etik kurul onayı gerekmemektedir. Çalışma, ilgili ulusal ve uluslararası etik standartlara uygun olarak yürütülmüştür.

Yazar Katkı Beyanı

Bu çalışma yazarların ortak katkısıyla hazırlanmıştır. Çalışmanın kavramsallaştırılması, literatür taraması, veri toplama, analiz, yorumlama ve yazım süreçleri yazarlar tarafından birlikte yürütülmüştür. Son metin tüm yazarlar tarafından okunmuş ve onaylanmıştır.

Çıkar Çatışması Beyanı

Yazarlar, bu çalışmaya ilişkin herhangi bir çıkar çatışması bulunmadığını beyan etmektedir.

Kaynaklar

- AHNERT, L., & LAMB, M. E. (2001). The East German child care system: Associations with caretaking and caretaking beliefs, and children’s early attachment and adjustment. *American Behavioral Scientist*, 44(11), 1843–1863.
- AİLE VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI [ASHB]. (2020). Koruyucu aile adayları rehberi. <https://ailevecalisma.gov.tr/media/40289/koruyucu-ai-le-adaylari-rehberi-pdf> (Erişim tarihi: 05.06.2025)
- AİLE VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI [ASHB]. (2021a). Çocuk politikaları serisi/1: Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı’nın çocuk ihmali ve istismarı konusuna kurumsal yaklaşımı. <https://aile.gov.tr/media/72849/cocuk-politikalari-serisi-1.pdf> (Erişim tarihi: 05.06.2025)
- AİLE VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI [ASHB]. (2021b). Çocuk politikaları serisi/3: Aile odaklı hizmet modeli olarak koruyucu aile uygulaması. <https://aile.gov.tr/media/72849/cocuk-politikalari-serisi-3.pdf> (Erişim tarihi: 05.06.2025)
- AİLE VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI [ASHB]. (2021c). İstatistikler. <https://www.aile.gov.tr/chgm/istatistikler> (Erişim tarihi: 05.06.2025)
- AİLE VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI [ASHB]. (2025). Yıllık faaliyet raporları. <https://www.aile.gov.tr/raporlar/yillik-faaliyet-raporlari/> (Erişim tarihi: 25.08.2025)
- AKBAŞ, E. (2019). Türkiye’de çocuk koruma sistemi ve kurumsal dönüşüm. *Sosyal Politika Araştırmaları Derneği*.
- ANDERSEN, G. E. (1991). *The three worlds of welfare capitalism*. Polity Press.
- ARTS, W., & GELISSEN, J. (2002). Three worlds of welfare capitalism or more? A state-of-the-art report. *Journal of European Social Policy*, 12(2), 137–158.
- AUSZUG AUS DEM DATENREPORT: FAMILIE, LEBENSFORMEN UND KINDER (2021). https://www.destatis.de/DE/Service/Statistik-Campus/Datenreport/Downloads/datenreport-2021-kap-2.pdf?__blob=publicationFile (Erişim Tarihi: 05.06.2025)
- AZBAY, K., & TATLICIOĞLU, O. (2025). Çocuk koruma sistemlerinin karşılaştırılması: Türkiye, Almanya ve İngiltere örneği. *Sağlık ve Sosyal Refah Araştırmaları Dergisi*, 7(2), 267–278.
- BECK, W. (2023). Foster care in Germany: Current status and issues. *Social Pathology & Prevention*, 9(1), 19–29.
- BİLGİN, Ö. (2020). Çocuk koruma hizmetlerinde çocuk ihbar ve bildirimlerinin değerlendirilmesi. *Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 4(2), 26–37.
- BONOLI, G. (1997). Classifying welfare states: A two-dimension approach. *Journal of Social Policy*, 26(3), 351–372.
- BOWEN, G. A. (2009). Document analysis as a qualitative research method. *Qualitative Research Journal*, 9(2), 27–40.
- BRIGGS, A. (1961). The welfare state at historical perspective. *European Journal of Sociology*, 2(2), 221–258.

BUĞRA, A., & KEYDER, Ç. (2006). The Turkish welfare regime in transformation. *Journal of European Social Policy*, 16(3), 211–228.

COUNCIL of EUROPE. (2014/2021). Law on juvenile protection in Türkiye (Law No. 5395) <https://rm.coe.int/law-on-juvenile-protection-in-turkiye-5395/1680a72d91> (Erişim tarihi: 24.09.2025)

ÇİFCİ, E. G. (2009). Türkiye’de ve dünyada korunmaya ihtiyacı olan çocuklara yönelik hizmetlerin tarihsel gelişimi. *Aile ve Toplum*, 5(9), 53–65.

DALY, M. (2013). Parenting support policies in Europe. *Families, Relationships and Societies*, 2(2), 159–174.

DESTATIS. (2023). Statistisches Bundesamt. https://www.destatis.de/DE/Home/_inhalt.html (Erişim tarihi: 05.06.2025)

DOĞAN, B. (2020). Alman çocuk koruma sisteminde Türkiyeli ailelerin kültür ve göç bağlamında koruyucu aile olma deneyimi (Yayımlanmamış doktora tezi). Hacettepe Üniversitesi.

DOĞAN, B., & ÖZKAN, Y. (2021). Almanya ve Türkiye’de karşılaştırmalı olarak çocuk koruma politikaları: Türkiye’de çocuk koruma hizmetlerinin sivil yüklenicilere kısmen devredilmesine yönelik bir öneri. *Turkish Studies (Social)*, 16(6), 1967–1985.

DOĞAN, B., & ÖZKAN, Y. (2023). Almanya’daki Türkiyeli koruyucu ailelerin gençlik dairelerine ilişkin deneyimleri. *Mevzu: Sosyal Bilimler Dergisi*, 10, 585–614.

FEDERAL ALMANYA CUMHURİYETİ ANAYASASI, (2025). Berlin: Alman Federal Meclisi Yayını, 2010, 15, <https://www.btg-bestellservice.de/pdf/80207000.pdf> (Erişim tarihi: 05.09.2024)

FERRERA, M. (1996). The “Southern model” of welfare in social Europe. *Journal of European Social Policy*, 6(1), 17–37.

FRONEK, P., & ROTABI, K. S. (2020). The impact of the COVID-19 pandemic on intercountry adoption and international commercial surrogacy. *International Social Work*. <https://doi.org/10.1177/0020872820940008>

GILBERT, N. (2012). A comparative study of child welfare systems: Abstract orientations and concrete results. *Children and Youth Services Review*, 34(3), 532–536.

GILBERT, N., PARTON, N., & SKIVENES, M. (2011). *Child protection systems: International trends and orientations*. Oxford University Press.

IJAB – International Youth Service of the Federal Republic of Germany. (2024). Child and youth services in Germany. <https://ijab.de/en/resources-for-practitioners/child-and-youth-services-information-system> (Erişim tarihi: 24.09.2025)

KINDLER, H. (2012). Child protection in Germany. *Schweizerisches Fonds für Kinderschutzprojekte*.

KORKMAZ, B. C., & DEMİRYÜREK, Y. B. (2025). Türkiye’de çocuk bakım kuruluş modellerine güncel bir bakış. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 36(2), 299–320.

ÖZSAN, M. E. (2020). Refah rejimleri itibarıyla çocuk yoksulluğunun değerlendirilmesi: AB-Türkiye karşılaştırması. *Çocuk ve Medeniyet*, 5(9), 113–135.

ÖZŞAHİN, F. (2012). *Korunmaya muhtaç çocuklar: Trabzon ili örneği üzerine bir alan araştırması* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Karadeniz Teknik Üniversitesi.

REIBLING, N., & ARIANS, M. (Eds.). (2023). *Toward a biopsychosocial welfare state? How medicine and psychology transform social policy*. Palgrave Macmillan. <https://doi.org/10.1007/978-3-031-32793-3>

RESMİ GAZETE. (2005, 15 Temmuz). 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu. <https://www.aile.gov.tr/uploads/chgm/uploads/pages/kanunlar/5395-sayili-cocuk-koruma-kanunu.pdf> (Erişim tarihi: 25.09.2024)

SAYIN, K., & PASLI, F. (2021). Almanya, İngiltere ve Türkiye’nin koruyucu aile sistemlerinin karşılaştırılması. *Sosyal Politika ve Sosyal Hizmet Çalışmaları Dergisi*, 2(2), 194–215.

SOZIALGESETZBUCH [SGB] VIII. (2023). § 33 Vollzeitpflege <https://www.sozialgesetzbuch-sgb.de/sgbviii/33.html>, (Erişim tarihi: 18.09.2025)

SOZIALGESETZBUCH [SGB] VIII. (2023). § 42 Inobhutnahme von Kindern und Jugendlichen. Abgerufen von <https://www.sozialgesetzbuch-sgb.de/sgbviii/42.html>, (Erişim tarihi: 18.09.2025)

SOCIALSTYRELSEN. (2019). Statistik om socialtjänstinsatser till barn och unga 2018. <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/statistik/2019-8-6261.pdf> (Erişim tarihi: 05.06.2025)

SOSYAL VE EKONOMİK DESTEK HİZMETLERİ HAKKINDA YÖNETMELİK. (2015). <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2015/03/20150303-3.htm> (Erişim tarihi: 05.06.2025)

STATISTISCHES BUNDESAMT (2015). Statistiken der Kinder- und Jugendhilfe: Einrichtungen und tätige Personen (ohne Tageseinrichtungen für Kinder) 2014. <https://www.destatis.de/> (Erişim tarihi: 05.06.2025)

ŞENOCAK, H. (2010). Korunmaya muhtaç çocuklara sağlanan bakım yöntemleri. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, (5), 176–228.

TOPRAK, D. (2015). Uygulamada ortaya çıkan farklı refah devleti modelleri üzerine bir inceleme. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 21, 151–175.

TÜRKİYE CUMHURİYETİ ANAYASASI. (1982). <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.2709.pdf> (Erişim tarihi: 05.06.2025)

TÜRKİYE ÇOCUK HAKLARI STRATEJİ VE EYLEM PLANI. (2023). <https://www.aile.gov.tr> (Erişim tarihi: 05.06.2025)

UNHCR. (2010). Protecting children of concern through a systems approach: Guidance for field offices. https://www.unicef.org/protection/UNHCR_Protecting_Children_of_Concern_through_a_Systems_Approach_Dec_1.pdf (Erişim tarihi: 29.06.2025)

URHAN, G. (2022). Sosyal yardım rejiminin yerel düzeyde örgütlenmesi. Urzeni Yayıncılık.

UYANIK, M. (2018). Alman Gençlik Dairesi ve çocukların koruma altına alınması uygulamalarına yönelik eleştiriler. Yalova Sosyal Bilimler Dergisi, 8(16), 123–140.

VATANDAŞ, S. (2014). Alman Gençlik Dairesi (Jugendamt) ve koruma altına alınan Türk kökenli çocuklar. Bilge Strateji, 6(10), 137–156.

YAMAN, F., & TUNCAY, H. (2018). Almanya’da çocukları koruma altına alınan göçmen ailelerin gençlik dairelerine ilişkin deneyimleri. Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi, 18(40/2).

YILDIRIMALP, S., & HIZ, Ö. (2018). Türkiye’de çocuk refahı bağlamında koruyucu aile hizmeti. Fırat Üniversitesi İİBF Uluslararası İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 2(1), 95–114.

YOUTH WIKI – European Commission. (2024). Germany: Current debates and reforms. <https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/chapters/germany/108-current-debates-and-reforms> (Erişim tarihi: 24.09.2025)

YOUTH WIKI – European Commission. (2025). Germany: National youth law. <https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/chapters/germany/12-national-youth-law> (Erişim tarihi: 24.09.2025)

Summary

Reducing poverty and income inequality, protecting individuals against social risks, and ensuring access to services for disadvantaged groups are among the fundamental goals of contemporary welfare states. In this context, the welfare state corresponds to a state model that provides minimum income security for individuals, offers protection against social risks, and organizes public interventions to ensure a decent standard of living through social services.

The provision of social services under the responsibility of the state, encompassing both individual and social rights, is directly related to the democratic and socioeconomic development levels of countries. This plays a significant role in the emergence and subsequent differentiation of welfare states. Child protection services constitute one of the fundamental functions of welfare states, which aim to improve the living conditions of individuals and protect them against social risks. Child protection systems, one of the areas of application of welfare states, which include disadvantaged groups by providing services to many segments of society, are presented in different ways across countries. In this context; This study, examining child protection services in Turkey and Germany, aimed to evaluate the issue within the context of welfare states and provide a comparative analysis of existing systems.

The findings of the study indicate that institutional care, foster care, and adoption services are common among services provided to children in need of protection in Turkey and Germany. Furthermore, Germany offers parental assistance, similar to the family care system in Turkey. Recent statistics on the institutional care model indicate a decline in Turkey as a result of government policies prioritizing family-focused care services. In Germany, the number of children benefiting from institutional care has increased since 2006, and this is thought to be due in part to the expansion of the jurisdiction of German Youth Welfare Offices through a law added in 2005. The decline in adoption services in both countries in recent years appears to be due to changes in family lifestyles and advances in reproductive medicine, coupled with the pandemic.